

Een stip in de oceaan

Indien wij IJsland “een stip in het grote water” noemen, dan is dat natuurlijk bij wijze van spreken, want het eiland heeft een oppervlakte van 103 000 km², dat is bijna zo groot als België, Nederland en Denemarken samen! De kustlijn in België is amper 65 km lang, de IJslandse bedraagt niet minder dan 5950 km... Dit eenzaam gelegen eiland reikt met zijn noordelijke uitlopers tot aan de noordpoolcirkel (66° 32’) en ligt halfweg New York-Moskou. IJsland is een land van tegenstellingen. Bijna het ganse grondgebied is een vulkanisch plateau; slechts 7% is laagland. Dit plateau vertoont allerlei schild-, tafel- en kegelvormige verheffingen, die tot meer dan 2000 m hoogte reiken. Meer dan 100 vulkanen liggen overal verspreid; de meeste zijn uitgedoofd, maar de *Hekla* stortte zijn gloeiende lava nog in 1947-1948 over het eiland uit. Men schat dat 1/3 van de lava, die de laatste eeuw aan de oppervlakte kwam, in IJsland werd uitgebraakt! Ook onder de zeespiegel en zelfs onder de gletsjers hebben vaak vulkanische uitbarstingen plaats, zodat men het

vreemde schouwspel kan bewonderen, dat gloeiende lava uit gletsjerspleten vloeit. De gletsjers en de ijsvelden liggen voornamelijk in het centrale, praktisch onbewoonde deel van het eiland. De Vatnajökull heeft een oppervlakte van niet minder dan 8890 km², dat is meer dan 1/4 van België! Talloze gletsjertongen vloeien in alle richtingen naar beneden en vormen kleine, snelstromende rivieren. Soms treft men een heetwaterbron, ook geiser genaamd, te midden van een ijskoude stroom aan: een uniek verschijnsel, dat men alleen nog in Nieuw-Zeeland en in het Yellowstonepark in Noord-Amerika kan bewonderen. Waar geisers hun hete water soms tientallen meters de hoogte instuwen, is vulkanisme aanwezig. Het magma dat dichter dan elders onder de oppervlakte ligt, verhit het grondwater en brengt stoom voort. Deze stoom stuwt dan het hoger liggende grondwater omhoog. De “*Stóri Geysir*” (de “grote spuitser”) op IJsland werkt al sedert 1687, al spuit hij niet altijd met dezelfde periodiciteit. De duur van zijn uitbarstingen varieerde

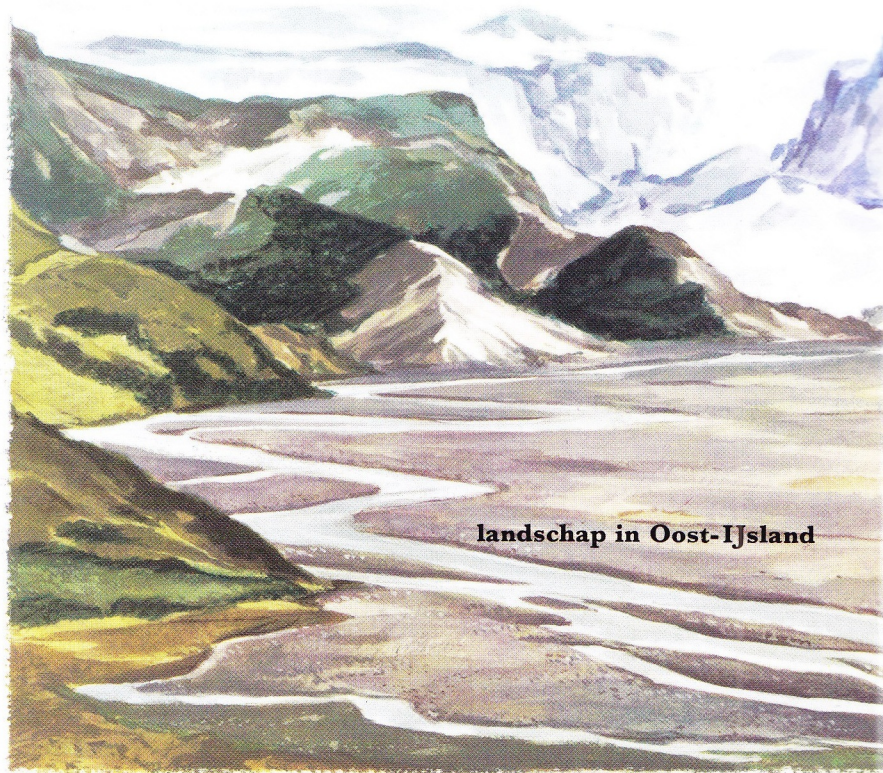
reeds tussen een half uur en 20 dagen.

Men krijgt op dit eiland de indruk, dat het onderaardse vuur overal aanwezig is. In de hoofdstad Reykjavik blijft de sneeuw ’s winters zelden liggen, terwijl men slechts 400 m boven de zeespiegel dient te klimmen om eeuwige sneeuw en ijs te bewonderen! IJsland is eveneens het land van de fjorden, die men vooral in het westen en het noorden aantreft.

Fjorden met diepe insnijdingen aan een rotsachtige, steile kust, wijzen altijd op ijsbedekking. Een fjord is eigenlijk het onder water gedompelde uiteinde van een dwarsdal, dat vroeger door het ijs werd uitgeslepen. In IJsland is dit verschijnsel nog duidelijk merkbaar: in het zuiden rijzen de hoge gletsjerwanden bijna onmiddellijk als een dreigende kolos uit de zee op. Zo doet IJsland tegelijkertijd aan Noorwegen en aan Groenland denken en biedt bovendien wat men nergens anders in Europa vinden kan.

Ook in verband met het klimaat steekt dit eiland vol contrasten. De grens tot waar de ijsbergen in de maand maart doordringen, reikt tot aan de IJslandse zuid-

oostkust. Tot in juni, juli blijft het ijs daar kruien. Te Reykjavik in het westen bedraagt de gemiddelde julitemperatuur 11,2 graden. In vergelijking met België (16,8°) geniet Reykjavik dus van een zeer gematigd klimaat, dank zij de invloed van de Golfstroom. Vooral de westkust van het eiland is vochtig, al komt er, met uitzondering van het zuidelijke gedeelte, minder neerslag voor dan bij ons. Alleen op de berghellingen en op de Vatnajökull noteert men 3000 mm neerslag! (In België 835 mm). In een land waar de sneeuwgrens bij 865 m ligt en waar de temperatuur slechts 5 maanden boven het vriespunt klimt, mogen wij zeker geen rijke plantengroei verwachten: IJsland is inderdaad een boomloos eiland. In het mildere zuiden houden dwergberken en -wilgen evenwel stand. Als arctisch eiland geniet IJsland toch van een ruim aantal uren zomer-

landschap in Oost-IJsland

warmte. Vandaar een betrekkelijk uitgebreide flora met niet minder dan 450 vaatplanten. Nabij de heetwaterbronnen groeien bovendien een reeks water- en moerasplanten, die elders op deze breedte niet meer voorkomen. Wat de fauna betreft, is IJsland het eiland van de vogels, die er een vredig en onbekommerd bestaan kunnen leiden. Naast valken, giervalken, sneeuwhoenders, eidereenden, ganzen, alken en meeuwen, die de zeekusten met hun gekrijs bevolken, hebben er ook enkele zangvogels hun gading gevonden.

Wilde planteneters komen er buiten het rendier niet voor en men meent zelfs, dat deze trekkers uit andere arctische gebieden werden geïmporteerd. Roofdieren hebben op dit eiland nooit vaste voet gekregen; alleen de ijsvos en de wezel slijten er een eenzaam bestaan. In de rivieren daarentegen wemelt het van vis: zalm en forel zijn er dagelijkse kost. Bij gebrek aan zomerwarmte kregen de dagvlinders er geen kans, maar daarnaast

blijven de IJslanders van insecten gespaard in tegenstelling met de andere arctische streken.

IJsland bekleedt dus een zeer aparte plaats in het Europese gezelschap. Naast de onvruchtbare kaalheid die op het menselijke gemoed drukt, straalt dit eiland een mysterieuze aantrekkingskracht uit. Dit stukje land, dat het geweld van de oceaan trotseert, is het Hoge Noorden in miniatuur.

In het noordelijke deel van de Atlantische Oceaan, dichtbij de poolcirkel, doemt onverwacht IJsland op. Onrustig stukje grond, voortdurend bevend onder vulkanische kracht, biedt het tevens de dreigende tover van reusachtige gletsjervelden en hoog opspuitende heetwaterbronnen. Tegenover die machten aarzelt het leven: weinige planten en dieren voelen er zich eigenlijk thuis.